



Sitnayovský dom - stredisko banskoštiavnického akademického života v 18. a 19. storočí

nej prezentácie. V tejto súvislosti sa diskutovalo o politických rozhodnutiach, ktoré v podstate určujú priority používania štátnych financií a smery finančných tokov. Súčasne sa zdôrazňoval význam kompability legislatívy a potreba vytvorenia širšieho právneho rámca, v ktorom by sa prijímali jednotlivé právne normy.

Celkom osobitným problémom, o ktorom sa na stretnutí diskutovalo, bola ochrana pôvodného know-how, ktorý garantuje zachovanie pôvodných remesiel a jedinečných postupov pri výrobe historických úžitkových predmetov. Zachovanie tohto know-how je nevyhnutné pre úspešné konzervovanie a účinnú ochranu hnutelných kultúrnych pamiatok.

Jedným zo všeobecných záverov konferencie je spoločná úloha pre všetky členské mestá: formovanie národného povedomia smerom k ochrane jedinečných kultúrnych hodnôt. Bez

splnenia tejto úlohy je problematické organizovať cielavedomú, systematickú a účinnú ochranu svetového dedičstva a zabezpečiť primerané ekonomické zdroje na túto činnosť.

Závery konferencie v Santiago de Compostela majú pre zúčastnené mestá odporúčajúci charakter a poslúžia ako podklad na rokovaní zástupcov všetkých miest zapísaných na Listine svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO, ktoré sa uskutoční v júni tohto roku v nórskom Berghene. Slovenskú republiku na rokovaní v Španielsku zastupoval primátor mesta Banskej Štiavnice, rokovania v Nórsku by sa mali zúčastniť i primátori Ružomberka a Spišského Podhradia, ktorí tiež reprezentujú slovenské lokality zapísané v svetovom dedičstve.

Marián Lichner

Slovenský kras

Mikuláš Rozložník, Emília Karasová (zostavovatelia): **Slovenský kras - Chránená krajinná oblasť - biosférická rezervácia**. Vydavateľstvo Osveta Martin, 1994, 477 s.

Odbornej i laickej verejnosti sa dostáva do rúk reprezentačná publikácia širokého autorského kolektívu prírodovedcov, ekológov, ochranárov a sociológov. Slovenský kras, ako prvá veľkoplošná chránená krajinná oblasť na Slovensku (od r. 1973), stal sa aj prvou biosférickou rezerváciou na našom území (1977).

Kniha je rozdelená do troch tematických častí, z ktorých každá obsahuje samostatný súbor odborných statí. Prvá časť má názov **Príroda** a zahrňuje základné údaje o území Slovenského krasu - jeho geologickej stavbe,

podáva orografickú a morfológickú charakteristiku územia, opisuje litologicko-štruktúrne vlastnosti a uvádza typologické členenie reliéfu. Podobne sa prezentujú klimatické pomery, lesné a poľnohospodárske pôdy. V stati Vývoj prírody v najmladšej geologickej minulosti autor komentuje poznatky zo štúdia kvartérnych sedimentov, opisuje pomery v teplých a studených obdobiach, ako aj vývoj po dobe ľadovej.

Rastlinstvu sa venuje adekvátna pozornosť vo viacerých príspevkoch. Informujú o botanizovaní na tomto území v minulom storočí a o floristických prácach až po súčasnosť. Venujú sa fyto geografickému členeniu, dokumentujú bohatstvo mykoflóry.

State o lišajníkoch a machorastoch prezentujú okrem súčasných poznatkov i záznamy zo staršej botanickej literatúry.

Podrobne sú rozobrané nelesné rastlinné spoločenstvá, kroviny a krovinné lesné plášte. Uvádza sa tiež

stručná charakteristika lesných rastlinných spoločenstiev podľa geobiocenologickej metódy.

Rozsiahla je aj časť Živočíšstvo, ktorú tvorí 9 príspevkov. Predstavuje sa v nich fauna Slovenského krasu v celej šírke. Zahrňuje mäkkýše, pôdne roztoče, pavúky, chvostoskoky, rovnokrídlovce, šváby, modlivky, ucholaky, bystruškovité, motýle, dvojkrídlovce a stavovce.

Rozsiahla informácia o krase CHKO poskytuje prehľad o jeho typických fenoménoch. Obsahuje viacero samostatných príspevkov: Vývoj poznania anorganickej prírody, Formy reliéfu v krase, Jaskyne a priepasti, Podzemné vody, Kras ako špecifické životné prostredie, Živočíšstvo krasových vôd, Živočíšstvo jaskýň, Jaskyne a človek.

Druhá časť knihy má názov **Človek a príroda** a venuje sa pôsobeniu človeka na území Slovenského krasu. V jednotlivých statiach sa komentujú staršie i novšie archeologické vý-

skumy, súčasný stav a perspektívy urbanizácie, využívanie nerastných surovín.

Ďalej sa zaoberá aktivitami človeka v priemysle, energetike a doprave, hlavne z hľadiska ich impaktu na prírodné zdroje Slovenského krasu. Venuje sa tu priestor historickému vývoju lesov, vlastníckym pomerom a hospodáreniu v nich, využívaniu poľnohospodárskeho pôdneho fondu, rastlinnej a živočíšnej výroby. Napokon sa v samostatných príspevkoch autori zaoberajú poľovníctvom, rybárstvom, využívaním územia na turistiku a rekreáciu. Záver druhej časti knihy je venovaný pamiatkam architektúry, výtvarného umenia a ľudového staviteľstva.

Tretia časť knihy má názov **Ochrana prírody**. Riaditeľ BR Slovenský kras M. Rozložník v troch príspevkoch informuje o vývoji ochrany úze-

mia, jeho priestorovej a funkčnej diferenciácii, ako aj o ochrane neživej prírody. Stať venovaná Ochrane rastlinstva obsahuje o. i. zoznam úplne a čiastočne chránených taxónov rastlín, ako aj zoznam vyhynutých, endemických a ohrozených taxónov vyšších rastlín flóry Slovenska, zaznamenaných na tomto území. Aj v príspevku Ochrana živočíšstva sa uvádza červený zoznam a zoznam chránených druhov bezstavovcov. V tejto časti knihy nájdeme ešte informácie o osobitne chránených územiach a aktivitách správy CHKO-BR.

Publikácia obsahuje 28 obrázkov, početné tabuľky, 74 čiernobielych a 8 farebných fotografií; prílohu tvorí hypsometrická a geomorfologická mapa, mapy kategórií lesov, lesných pôd, relatívnej výškovej členitosti a typologického členenia. Súhrn je v anglickom, nemeckom a maďarskom jazyku.

Knihy je prvou súbornou prácou o území Slovenského krasu. Napriek tomu, že viaceré vedné odbory sa v nej prezentujú len čiastkovými výsledkami, a teda neposkytuje komplexnú informáciu, zostavovateľom sa podarilo veľké dielo. Odborná i laická čitateľská verejnosť tu nájde veľké množstvo aktuálnych floristických, faunistických, ekologických a iných informácií, ľahko sa orientuje v ochranárskych aktivitách a v hlavných environmentálnych problémoch. Jedinečnosť, vzácnosť a krajinársku hodnotu Slovenského krasu predstavuje na vysokej odbornej úrovni. Jej príťažlivosť zvyšuje aj kvalitné polygrafické spracovanie. Možno ju odporúčať nielen všetkým, čo sa ochranou prírody, resp. prírodovedeckými odbormi, zaoberajú profesne, zaujme každého milovníka a obdivovateľa prírody.

Július Oszlányi



Ohrozená flóra Bratislavy

Viera Feráková a kol.

Zoznam vyhynutých, nezvestných, endemických, ohrozených a vzácných taxónov rastlín flóry Bratislavy

1994



Viera Feráková a kol.: **Ohrozená flóra Bratislavy**. Vydala Príroda, a. s., pre Asociáciu priemyslu a ochrany prírody. Bratislava 1994, 69 s., 2 tab. a 36 obr.

Vzácnosť - privilégium, či hrozba? Kedy a za akých podmienok privilégium, a kedy hrozba? Niekoľko otázok, ktoré môžu evokovať ďalšie. Akoby ani nečakali na odpovede. Akoby samotné otázky boli odpoveďou, či nápodobou o prírode v stave ohrozenia.

Červené zoznamy, ktoré na počiatku svojho vzniku boli enumeráciou vyhynutých, nezvestných a ohrozených druhov, dnes predstavujú publikácie, ktoré okrem základnej kategorizácie, spravidla podľa kritérií IUCN, prinášajú ďalšie informácie o výskyte a rozšírení (ekologické a chorologické hľadisko), o spoločenských, v ktorých rastú (sociologické hľadisko), o reliktnosti, endemizme, druhovej ochrane "in situ" a "ex situ". Odzrkadľuje sa v nich vývoj poznania, prípadne účinnosť opatrení. Sú podnetom pre aktívnu ochranu a manažment prírody. Mnohé druhy ako citlivé sondy monitorujú stav zmien v biodiverzite. Ide o to, porozumieť ich výpovedi.

Autorka publikácie, vysokoškolská učiteľka, vynikajúca znalkyňa flóry Bratislavy a histórie jej výskumu, s kolektívom spoluautorov starostlivo pripravila červený zoznam na

publikovanie. Z predpokladaného počtu 1300 druhov a poddruhov papradorastov a semenných rastlín je 569 (43,73 %) v rôznom stupni ohrozenia. V štatistickom vyhodnotení je uvedený počet vyhynutých, nezvestných, kriticky ohrozených a zraniteľných druhov. To, že tam možno niektoré druhy chýbajú, alebo hodnotenie vzácnosti a ohrozenosti nie je v súlade s aktuálnym stavom a s našimi konkrétnymi znalosťami a skúsenosťami, nech vedie k využitiu ponúknuťo tematického priestoru a k zverejneniu poznatkov v dostupných periodikách. Je to jedna z možných ciest k zlepšeniu stavu poznania, trendov vývoja a nakoniec k zmierňovaniu negatívnych dôsledkov ľudskej činnosti na prírodné prostredie.

Farebná fotodokumentácia znesie kritériá podobných prác v zahraničí. Určité rezervy by sa našli v technickej redakcii. Ondráškove fotografie - to je nedeľné matiné, koncert rastlín, rastlinných spoločenských, stanovíšť, farieb a tvarov.

Štefan Maglocký